

Gospodar in gospodinja

LETO 1941

1. JANUARJA

STEV. 1

Pogled nazaj in naprej

Spet nam je leto utočilo v večnost in z današnjo številko zaključujemo tudi letnik »Gospodarja in gospodinje«. Vsak tečen je prihajal v kmečke hiše in učil, svetoval ter svaril, izpodbujal in hrabil naše kmečke ljudi, da bodo v težkih dneh vzdržali in dočakali lepših časov.

Ali ste kdaj premislili, koliko dragocenih strokovnih naukov je izšlo v »Gospodarju in gospodinji« v teku minulega leta? Če bi jih zbrali, bi imeli lepo, debelo knjigo, v kateri bi lahko ob raznih prilikah pogledali na kazalo in poiskali koristno razvedrilo ali nasvet, da bi se po njem ravnali. Človek nikoli zaostosti ne zna. Uči se, čokler živi. Tudi pri kmetu in posebno pri njem to velja v polni meri. Ali ni vsak letnik »Gospodarja in gospodinje« kakor zaklad, kakor kapital, ki lahko prinaša bogate obresti?

Samo izkoristiti jih je treba. Vprašajmo se danes ob sklepu letnika: koliko smo se ravnali po naukih, ki smo jih brali? Nemara bo kdo med nami, ki še vseh prebral ni — saj že vse ve in zna! Zraven pa najbolj vztrajno zabavlja in nerga, da s kmečkim delom nikamor ne pride in da se za kmeta pač nihče ne briga.

Izobrazba je neprecenljiva vrednota. Posebno še poklicna gospodarska izobrazba, ki je več vredna kot gotov denar. Marsikateremu slovenskemu počezelskemu človeku ta resnica noče v glavo, pa zato ni prav nič manj resnična in važna. In če je »Domoljube« v preteklem letu tako skrbno in zvesto pomagal svojim številnim bralcem tudi do gospodarsko-poklicne izobrazbe v svoji prilogi, mu je pomagal s tem v samem gospodarstvu — če je le bralec res proučil gospodarske članke in se po njih ravnal,

Z ugotovitvijo, da je gospodarska izobrazba vsaj toliko vredna ko gotov denar, prestopimo tudi prag novega leta in trdno sklenimo, da bomo »Gospodarja in gospodinjo« — če ga nismo doslej — vsaj v bodoče skrbno in zvesto brali in se po čobljjenih naukih tudi dejansko ravnali. Novo leto bo leto velike preizkušnje, ker bo leto velike stiske za vsakdanji kruh. Čim več in boljšega boš pridelal na polju, vrtu, sadovnjaku, travniku in gozdu, pa priredil v hlevu, svinjaku in kurnici, tem lažje boš sam prebrodil težko leto in tem lažje bomo vsi vkup dočakali boljših dni.

Tudi v novem letu ti hoče »Gospodar in gospodinja« po svojih močeh pri tem pomagati. Veš pa prav dobro, da je pomoč uspešna le, če jo hočeš sprejeti. Zato sklenimo ob pragu novega leta vsi, da bomo zaneprej našo prilogo natanko brali, navodila točno upoštevali in vsako številko skrbno shranili. V težkih časih je vsak prijatelj še desetkrat več vreden ko v dobrih. »Domoljube« s svojo gospodarsko prilogo je resničen prijatelj našega podeželskega malega človeka. Ceni-te ga, kakor zasluži! Izkazalo se bo, da se nad njim niste varali, kakor se niso varali nad njim vaši predniki, ki so ob njem srečno prebrodili še hujše čase od današnjih.

Ko si voščimo srečno novo leto, se živo zavedajmo, da bo v bodočem letu marsikaj v največji meri odvisno od nas samih. Ponosno in pokonci, samozavestno in očno pogledajmo težavam v obraz s trdno zavestjo v srcu, da jih hočemo zmagati. Samo izobraženi in pogumni bodo prebrodili stisko naših dni in si priborili svoj delež na toplem soncu. Takšni hočemo biti tudi mi, slovenski kmečki ljudje!

Živina pozimi

Zimske mesece moramo posebno paziti, da bo živina redno čiščena, primerno krmljena in da bodo hlevi redno čiščeni. Če pogledamo hleve in živino, vidimo, da še večina ljudi zanemarljivo čiščenje hlevov in živine. Živina je slabo krmljena, nesnažna, hlevi so pa vlažni, zatohli, smrdljivi in polni gnoja včasih od celega tedna. Jasno je, da v takih razmerah ne more živina dobro uspevati in biti odporna proti boleznim. Posebno je dovzetna taka živina za kužne bolezni. Če hočemo torej imeti dobro, zdravo, odporno in dobičkanosno živino, jo moramo primerno krmiti, hlevski gnoj vsak dan izvažati iz hlevov in živali temeljito ter redno čistiti. To so glavni pogoji, ki jih je treba na vsak način upoštevati, če hočemo imeti koristi in napredek v ži-

vinoreji. — Ker je živina v zimskem času stalno v hlevu, je bolje, da jo napajamo zunaj (na potoku) oziroma pridejo živali na svež zrak, se pregibljujejo, mi pa medtem časom prezračimo hlev, če pa je vreme ugodnejše — sončno, — pa spuščajmo živino v tekališče.

Večkrat je priporočljivo preценiti za-loge krme. Umna štednja krme je na me-stu; negospodarsko pa je držati večje število živine, kot jo lahko prehranimo. Vsaka krma naj se temeljito in gospodar-sko uporabi. Največjo pozornost pa je potrebno posvetiti mladim plemenskim živalim (telicam, bikcem), da so tudi pre-ko zime primerno krmljene.

Isto kar velja za goveji hlev, velja tudi za ostale hleve: svinjake, kurnice — red in snaga. Inž. Matičič Antop

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Po počatkih od 18. dec. so bile cene živine v Ljubljani naslednje: voli I. vrste 9—9,50, II. 8,50—9, III. 8 do 8,50 din; telice I. vrste 9, II. 8,50—9, III. 8—8,50 din; krave I. vrste 6—7,50, II. 5,50 do 7, III. 5—6 din; teleta I. vrste 10—12, II. 10 din; prašiči špeharji sremski 17—18 din, pršutarji 13—14 za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 22 din, telečje 26 din, svinjske 15 din za 1 kg.

Kranj. Na rednem ponedeljkovem sejm 16. decembra so bile cene živine takele: voli I. vrste 9, II. 8,25, III. 7,25 din; telice I. vrste 9, II. 8,25, III. 7,25 din; krave I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; teleta I. vrste 13, II. 12 din; prašiči špeharji 15 do 16,50, pršutarji 14—15 din za 1 kg žive teže. Mladji pujski od 7 do 8 tednov stari komad 250—300 din.

Na sejem so prignali 35 volov (prodali 20), 23 krav (1), 1 telico (1), 3 bice (1) in 166 prašičev (48). Najboljši vol je dosegel 6500 din, najboljša krava 4000 din, telica 4200 din in bik 4500 din, prašič pa 3600 din.

Kamnik. Nekaj pred božičem so bile živinske cene v okraju naslednje: voli I. vrste 8,75, II. 8, III. 6,75—7 din; telice

I. vrste 8, II. 7,50, III. 6,50—6,75 din; krave I. vrste 7, II. 6, III. 5 din; teleta I. vrste 10—11, II. 9 din; prašiči špeharji hrvaški 17,50—18, domači 14 din, prašiči pršutarji 11—12 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 23, telečje 25, svinjske 12—15 din za 1 kg.

Maribor. Pred božičnimi prazniki so bile cene živine v Mariboru približno sledeče: voli I. vrste 9,50, poldebli voli 7,50—8 voli za pleme 8—9,50 din, biki za klanje I. vrste 8, II. 7, III. 6,50 din; telice I. vrste 9, II. 8, III. 7 din; junci I. vrste 9, II. 7,50—8, III. 6,50—7 din; krave I. vrste 8,50—9, II. 7—8, III. 4,75—6 din; teleta I. vrste 12, II. 9 din za 1 kg žive teže.

Gornji grad. Po zadnjih poročilih od začetka decembra so bile živinske cene v okraju gornjegranskem takele: voli I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; telice I. vrste 8, II. 7, III. 6 din; krave I. vrste 7, II. 6, III. 5 din; teleta I. vrste 10, II. 9 din; prašiči špeharji 20 din, pršutarji 16 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 20 din, telečje 18, svinjske 10 din za 1 kg.

CENE

Kranj. Pšenica 1 kg 4,50, ječmen 4,50, rž 4,50, oves 3,75—4, kuzuza 3,75, fižol 6—9 krompir 2, lucerna za krmo 1,25—1,50

čln, seno 1.50, slama 0.75 din. — Sadje: jabolka II. vrste 6—8 din, III. 5—6, hruške II. vrste 10 din, suhe češplje 12—14 din. — Meso: govedina kg 15—18 din, svinjina 24, svinjska mast 26—28 din, slanina 24—26, čisti med 32—36, volna neoprana kg 68—72, oprana volna 92 din, mleko liter 2.50—3, surovo maslo kg 48 do 52 din, drva 1 plm 140—150 oin.

Ljubljana. Ječmen 1 kg 4.50—5, rž 4.50 do 5, oves 4—4.50, koruza 4—4.50, fižol 6—8, krompir 1.50—2 din; seno sladko 1.30, polsladko 1.10—1.15, kisló 1, slama 0.60 din.

Kurivo: premog tona 436—457 din, trda drva 1 prm 145—160 din, žagana 155—170 din, mehka drva 75 din, oglje likalit kg 1.50—3.50 din. Svinjska mast kilogram 28 din, med 36 din.

Kamnik. V okraju so cene kmet. pridelkov sledeče: pšenica 1 kg 3—3.50 din, ječmen 3.50—3.75, rž 3.50, oves 3.25 do 3.50, koruza 2.75—3, fižol 4—6, krompir 1.50—2, seno 1—1.50 din. — Meso: govedina kg 14—16 din, svinjina 21 din, slanina 25, svinjska mast 27 din za 1 kg. Mleko liter 2.50 din, surovo maslo 1 kg 32 do 38 oin, trda drva 1 plm 120—136 din.

Gornji grad. Po podatkih s prvih dni decembra so bile v okraju cene kmetijskih pridelkov: pšenica 100 kg 385 din, ječmen 350, rž 375, oves 300, koruza 325, fižol 600, krompir 200 din. — Sadje: jabolka I. vrste 900 din, II. 750, III. 500 din; mleko liter 2.50 din, surovo maslo kilogram 32 din, trda drva 1 prm 115 din. — Meso: govedina 1 kg 14—16 din, svinjina 20 din, slanina 24, svinjska mast 26 din, med 50 din.

LES

Iz službene tečajnice ljubljanske borze posnemamo cene lesa na dan 23. decembra t. l. Razumeti jih je treba za 1 kub. meter, franko cagon nakladalna postaja. V prosti prodaji so cene nemara nekaj višje.

Smreka-jelka: hlodi I/II 270—350 din, brzovjavni drogovi 250—290, bordonalí 330 do 360, filerji do 5/6 290—350 din, trami ostalih dimenzij 290—330 oin.

Bukev: hlodi I/II od 30 cm premera dalje 220—270 din, hladi za furnir, čisti od 40 cm naprej 290—340, deske-plohi naravní 330—620 din, parjeni 450—750 din.

Hrast: hlodi I/II od premera 30 cm naprej 280—450, bordonalí 850—1070, deske-plohi neobrobljeni 780—900, frizi I/II širine 5, 6 in 7 cm 980—1140, 8 do 12 cm 1190—1350 din.

SEJMI

Sejmi do 5. januarja 1941

2. 1.: živ. in kram. Črnomelj, gov. in svinj. Mokronog, živ. in kram. Ribnica, št. Vid pri Stični, Radohova vas, Sv. Jurij pri Celju - okolica, svinj. Turnišče. — 3. 1.: živ. in kram. Dol. Logatec, svinj. in drobn. Maribor. — 4. 1.: živ. in kram. Domžale, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje svinj. Križevci.

7. 1.: živ. in kram. Novo mesto, Metlika, Smartno pri Litiji, živ. Ormož, gov. in konj. Ptuj, gov. in kram. Murska Sobota, svinj. Dol. Lendava. — 9. 1.: svinj. Turnišče. — 10. 1.: svinj. in drobn. Maribor. — 11. 1.: svinj. Brežice, Celje in Trbovlje, živ. in kram. Planina pri Jelšah

KUHINJA

Drobno pecivo.

Medeni keksi. 10 dkg sladkorja prav dobro mešam z dvema rumenjaka. Med mešanjem polagoma pridevam 2 del mrzlega medu, precej cimeta in gvirca, drobno sesekljanih limoninih in pomarančnih lupinic, toliko moke, da nastane precej gosto testo. Testo na drobno razvaljam, namažem z beljakom in zrežem različne oblike, katere spečem na z voskom pomazani pekači.

Meden kruh. Pol kilograma medu prevrem in potem toliko časa mešam, da postane zmes mlačna. V to mešanico stresem 25 dkg rdežene moke in 12 dkg lugaste

soli (potošelj - dobi se v drogeriji). Potem postavim testo na topel prostor, da vziđe. V vzhajano testo pridenem še 25 dkg ržene moke, žličko zmlatega janeža, 5 dkg sladkorja in dva rumenjaka. Testo dobro zmešam in zravnam pa dobro namažem in z moko potreseni pekači za čva prsta na debelo. Nato spečem v precej vroči pečici. Ohlajeno testo zrežem na poševne kose.

*

Gumijasto obuvale od časa do časa namažemo z glicerinom, kar mu poveča trajnost in preprečuje razpoke.

PRAVNI NASVETI

Vpogled sodišča v davčne knjige. D. L. v K. Če je bil v pravdi predlagan odkaz z vpogledom v davčne knjige in je sodišče ta dokaz dopustilo, je davčna uprava morala predložiti sodišču potrebne knjige. S tem ni zagrešila nobene kršitve uradne tajnosti, posebno še, ker so bile predložene vendar knjige, ki se nanašajo na pravne stranke. Zato bi bilo vaše pritoževanje neutemeljeno.

Smreke na njivi. L. H. Sosed je v vaši odsotnosti, ko ste bili pri vojakih, nasadil smreke na svoji njivi do meje, ki vam bodo radi sence čez leta gotovo delale škodo. Vprašate, če lahko prisilite, da odkakne smreke od meje in v kakšnem roku da morate to zahtevati. — Sosed je lahko spremenil dotedanjo njivo v gozd in mu nasaditev smrek sploh ne morete prepovedati. Ko pa bodo veje smrek začele rasti v vaš zračni prostor, jih boste lahko smeli nad mejo obsekati. Tudi korenine smrek, ki bodo rasle v vašo zemljišče, boste smeli izrjavati.

Zapuščina po ženi. A. S. Ko ste se pred 10 leti oženili, je žena prinesla k hiši balo in 11.000 din čote. S tem denarjem in še s svojim ste kupili hišo, ki je prepisana na oba. Sedaj je žena umrla, ne da bi imela otroke v zakonu. Njeni starši zahtevajo od vas polovico vrednosti hiše in vse ono, kar je žena prinesla v zakon. Pokojna žena pa je pred tremi ženskimi pričami še nekaj mesecev pred smrtjo izjavila, da bo za primer smrti vam zapustila svoj delež. — Ker ni žena zapustila pismene oporoke, lahko velja tudi ustna oporoča, če je bila v pravi obliki izrečena. Če so bile ženske priče stare nad 18 let in so bile vse hkratu prisotne, ko je pokojna žena izrekla svojo poslednjo voljo, da vam zapusti svoj delež na hiši in bodo mogle priče to pod prisego soglasno potrditi, potem je bila ustna oporoča veljavna in ste vi glede deleža na hiši oporočni dedič. Če pa ustna oporoča ne bi bila veljavna, potem nastopi zakonito dedovanje. Vi kot mož in starši ste vsak do polovice dedič žene zapuščine. Solastniki del hiše kakor tudi ženske stvari se morajo precceniti po dnevu smrti. Od tako ugotovljene vrednosti se bodo odbili vsi pogrebni stroški in šele čista vrednost se bo razdelila na ova dela. S starši kot sodediči se morate pač sporazumeti, kaj bo kdo vzel v naravi, odnosno, kaj bo kdo izplačal drugemu. Tiste stvari izmed ženinih premičnin, ki spadajo k zakonskemu gospodinstvu, pa pripadajo vam kot naprejšnje volilo in se ne bodo ocenile v tisto zapuščino žene, ki se bo delila med vas in starši pok. žene.

Prošnja za podporo po umrlem sinu železničarju. I. G. D. - Vdovec ste in preužitkar v majhni hišici. Sin je bil železničar in vas je stalno podpiral. Zdaj je umrl. Prosil ste za podporo po sinu, pa so vam prošnjo zavrnili. Vprašate, kam bi se obrnili, da bi dobili od železnice kakšno podporo? — Ni zakonite možnosti, da bi oče dobil po sinovi smrti pokojnino ali podporo iz državne blagajne. To pravico ima le žena po možu in otroci po očetu. Če nimate drugih otrok, in se na noben način ne morete preživljati, se lahko obrnete edino na domačo občino s prošnjo, da vam pomaga.

Obrtni vajenec. M. B. - Radi bi zvedeli, koliko časa mora vajenec delati vsak dan. Vašega sina mojster zelo zlorablja, delati mora tudi po 16 ur na dan. Tudi pretepa ga, da je vajenec zelo zmešan. Kam bi se obrnili za pomoč? — V obrtnih obratovalnicah sme trajati delovni čas največ 10 ur na dan ali 60 ur na teden. Mojster ne sme vajenca pretepati. Če mora vajenec res tako dolgo delati in ga mojster tudi pretepa, bo okrajno načelstvo mojstra kaznovalo, ako ga prijavi.

Jetniški paznik, mitničar. A. R. - Služba jetniškega paznika je državna služba in mora imeti prosilec za sprejem vse pogoje, ki jih predpisuje uradniški zakon. Če ste zdravi, neoporočene preteklosti, če ste odslužili vojake, lahko prosite za tako službo. Prošnjo je treba vložiti pri predsedništvu vložite pri dotični mestni občini, kjer bi radi vstopili v službo, seveda le, če je kakšno tako mesto prazno.

Ureditve solastnine. S. P. - Radi bi zvedeli, kako bi postopali pri ureditvi solastnine, ker se z enim solastnikom ne morete sporazumeti glede uživanja solastnine, oziroma glede izplačila njegovega deleža. — Uprava skupne stvari (solastnine) pripada vsem solastnikom skupaj. V zadevah redne uprave odloča večina glasov, ki se računa po številu solastniških deležev. Način uprave skupne stvari, n. pr. kdo bo užival en del zemljišča, kdo pa spet drugega, zavisi od dogovorov solastnikov. Čim postanejo nesložni, ne sme noben solastnik izvršiti na skupni stvari nobene spremembe, s katero bi razpolagal o deležu drugega. Vsak solastnik je upravičen zahtevati račun in razdelitev donosa. Tudi sme zahtevati razdružitev skupnosti. To so glavni predpisi o solastnini. Če se ne morete sporazumeti, bo pač najbolje, da skupnost razdružite, t. j. da zemljišča razdelite, ali pa da nezadovoljnim solastnikom izplačate njihove deleže v denarju, v kolikor bodo oni na to pristali.